

se u svome profesionalnom radu susreću s problemima stanovništva. Konačno, ona će poslužiti i svima onima koje iz bilo koga razloga zanima problem stanovništva.

Nema sumnje da je A. Wertheimer-Baletić ovom sustavnom i izuzetno kvalitetnom knjigom obogatila našu znanstvenu literaturu i dala bitan doprinos samoj demografiji kao disciplini, za čiji je razvoj u Hrvatskoj upravo ona najzaslužnija.

Dušan Milinković

REVUE INTERNATIONALE DE SÉCURITÉ SOCIALE

Godište 1999.

Prvi prošlogodišnji broj ovog časopisa posvećen je nezavisnim radnicima i zaposlenima u neformalnom sektoru te njihovu marginalnom položaju u sustavu socijalne sigurnosti.

Više od polovine ljudi u svijetu živi u obiteljima nezavisnih radnika i oni su isključeni iz svih oblika javne socijalne zaštite. Istovremeno, u razvijenim industrijskim zemljama postoji snažna tendencija k uspostavi sve manje formalnih radnih ugovora. Mnoga poduzeća pokazuju sklonost da zapošljavaju radnike izvan regularne, formalne zaposlenosti.

Shvaćajući složenost problema Međunarodna je asocijacija za socijalnu sigurnost (AISS) 1997. godine u Parizu organizirala konferenciju o socijalnoj zaštiti samostalnih nepoljoprivrednih radnika. Tom prilikom konstatirane su dvije temeljne, ali suprotstavljene tendencije u domeni njihove socijalne sigurnosti. S jedne strane ti radnici uživaju nižu socijalnu zaštitu od stalnih zaposlenika i stoga traže poboljšanje svog statusa u sustavima socijalne sigurnosti, dok se s druge strane javljaju sve jači zahtjevi za smanjenjem socijalnih troškova, što najviše pogađa upravo nezavisne radnike.

U prilogu *Nezavisni radnici: promocija samozaštite*, David Williams, povjerenik za socijalnu sigurnost i pomoć djeci u Velikoj Britani-

ji, analizira referate na konferenciji u Parizu 1997. godine i zaključuje da je vrlo teško uočavati zaključke o nezavisnim radnicima u Europi. Williams smatra da je potrebno promijeniti optiku promatranja njihova problema. Umjesto da se nezavisni radnici tretiraju kao poseban tip zaposlenih, bolje ih je promatrati kao uobičajenu pojavu u suvremenom društvu. To, onda, može proizvesti krupne posljedice na buduće financiranje sustava socijalne sigurnosti.

U drugom prilogu *Nezavisni radnici u Velikoj Britaniji: uključeni ili isključeni?*, Anne Cordeu iz Grupe za istraživanje socijalne politike Sveučilišta u Yorku, polazi od teze da su nezavisni radnici u Velikoj Britaniji isključeni iz sustava najvažnijih socijalnih naknada. Postoje, štoviše, indikatori da oni nedovoljno koriste naknade na koje imaju pravo. Na osnovi novijih istraživanja autorica zaključuje da treba temeljito preispitati sustav socijalne sigurnosti nezavisnih radnika.

Preostala dva priloga priredili su suradnici Međunarodnog ureda rada, koji se posljednjih godina dosta bavi neformalnim sektorom i populacijom ostalom izvan sustava socijalne sigurnosti, a takvih je najviše u nerazvijenim zemljama. Na kraju ovog broja je pregled literature o nezavisnim radnicima i njihovoj socijalnoj sigurnosti.

U drugom broju prvi je članak Richarda Hemminga pod naslovom *Treba li kapitalizirati javne starosne mirovine?* Autor radi u Odjelu za proračune Međunarodnog monetarnog fonda u Washingtonu. Njegov je zaključak da je s obzirom na troškove i međugeneracijsku raspodjelu kapitalizacija mirovina bez sumnje nešto povoljnija od tekuće raspodjele. Međutim, kada je riječ o demografskim i ekonomskim rizicima te procjeni budućih troškova, prednosti kapitalizacije nisu evidentne. Isto tako, autor smatra kako nema dokaza da kapitalizacija donosi veću stopu nacionalne štednje, kako često tvrde njeni zagovornici. Bez obzira na to, danas postoji naglašen trend prelaska od sustava tekuće raspodjele na sustav kapitalizacije. To u krajnjoj liniji može voditi napuštanju javnih i prihvaćanju privatnih mirovinskih sustava.

Ulrike Schneider sa Sveučilišta u Hanoveru piše na temu: *Socijalno osiguranje u slučaju dugotrajne skrbi u Njemačkoj: koncepcija, primjena i evaluacija*. U Njemačkoj je 1994. godine usvojen zakon o obveznom i univerzalnom osi-

guranju ovisnosti o skrbi dugog trajanja. Time se popunjava praznina koja u javnim uslugama postoji za takve osobe. Ovaj novi oblik socijalnog osiguranja dovodi u pitanje socijalno naslijeđe ove zemlje i nastojanje vlade da kontrolira socijalne troškove. Ipak, nakon tri godine iskustva, novi program osiguranja čini se tehnički i financijski održivim.

U ovom broju također izdajamo članak Jamesa Midgleya sa Sveučilišta Berkeley u SAD-u pod naslovom *Je li socijalna sigurnost postala besmislenom?* Autor polazi od dosta proširene teze prema kojoj suvremeni sustav socijalne sigurnosti ne korespondira ekonomskim i socijalnim realnostima. Stoga su učestali prijedlozi da se suvremeni javni sustav socijalne sigurnosti zamijeni tržištem socijalnih usluga. Uostalom, privatizacija socijalne sigurnosti uznapredovala je u nekim zemljama. Autor odbacuje privatizaciju i predlaže mjere za održavanje sustava socijalne sigurnosti na dugi rok. On zaključuje: "Treba hitno pronaći nove pristupe koji će voditi računa o povećanoj pokretljivosti i diversifikaciji radne snage. Socijalnu sigurnost treba podvrgnuti istinskoj reformi radi bolje prilagodbe aktualnim ekonomskim i socijalnim realnostima."

Treći broj "Revije..." posvećen je Međunarodnoj godini starih. U njemu je najvažniji uvodnik pozvanog urednika Rolanda Sigga pod naslovom *Socijalno osiguranje za sve dobi*. Sigg upozorava na poznate trendove starenja stanovništva u svijetu pa, pored demografske, ističe ekonomsku i političku dimenziju problema. U razvijenim zemljama stari ljudi imaju dodatnu ekonomsku moć zahvaljujući sve većim mirovinskim fondovima koji u globaliziranoj ekonomiji postaju sve značajnijima. Nadalje, u političkom životu stari ljudi, kao dio glasačkog tijela, imaju značajnu ulogu. Stoga u od međunarodne zajednice usvojenom planu akcije o starenju stoji "...sama činjenica povećanja broja i utjecaja starih ljudi nameće društvu prelazak na pozitivnu i aktivnu koncepciju starenja što omogućuje starijim ljudima nastavak svoga osobnog razvoja".

Konceptualni okvir međunarodne akcije, vezane uz starenje populacije, obuhvaća položaj starih ljudi, razvoj ličnosti tijekom cijelog života, odnos među generacijama i interakciju između razvoja i starenja populacije.

Što se tiče položaja starih ljudi, oni su u odnosu na aktivno stanovništvo u velikom broju zemalja marginalizirani. Naročito je težak po-

ložaj starih žena, koje žive duže od muškaraca i koje, u odnosu na njih, na raspolaganju imaju manje sredstava za život. S druge strane, stari ljudi tradicionalno obavljaju brojne funkcije u društvu, njihov je doprinos ključan u održavanju ljudskih zajednica. S obzirom na osobni razvoj tijekom cijelog života, Sigg ističe da godine "dobivene" na kraju života neće imati smisla, ako ih stari ljudi ne prožive u osjećaju korisnosti priznatoj od strane društva. Na nacionalnoj razini država treba organizirati socijalnu zaštitu koja će obuhvatiti sve značajnije transfere, potrebne za pristojan život starih ljudi, a da ti transferi ne ugroze ekonomiju. "Valorizacija plaćenog i neplaćenog rada starih osoba omogućava ne samo odovoljavanje socijalnoj pravdi, budući da mnoge ekonomije u svijetu u velikoj mjeri ovise o starim ljudima nego se, k tome, na taj način olakšava funkcioniranje sustava raspodjele između generacija." Konačno, politiku zapošljavanja, socijalne sigurnosti, obrazovanja i zdravstvene zaštite treba adaptirati novim zahtjevima ekonomskog razvoja u uvjetima starenja populacije. Razvijene zemlje, stoga, posebnu pažnju posvećuju sustavima mirovinskog osiguranja. Druga je mogućnost ohrabivanje štednje na duži rok, kao i promocija fleksibilnog rada i vremena odlaska u mirovinu.

Pored opsežnog uvodnika, ovaj broj časopisa sadrži pet zanimljivih priloga, od kojih upozoravamo na iscrpan članak Giovannija Tamburija, savjetnika u AISS-u, pod naslovom *Motivi, predmet i proces mirovinske reforme*. Autor odgovara na tri ključna pitanja vezana uz mirovinsku reformu: zašto treba mijenjati zakonski i institucionalni okvir socijalne sigurnosti, što vlade i države općenito očekuju od reforme i, konačno, ako je promjena mirovinskog sustava poželjna, kako ju je moguće izvesti a da se ne poremeti socijalni i financijski porredak u zemlji?

U ovom broju upozoravamo na članak *Mirovinska davanja za određene skupine s preciznim rizicima: slučaj Japana* Noriyuki Takayame iz Instituta za ekonomska istraživanja Sveučilišta Hitotsubashi, Sveučilište u Tokiju. Autor raspravlja o stvaranju sustava univerzalnih mirovina na bazi poreza na potrošnju, a koji trebaju obuhvatiti nezaposlene osobe i domaćice, njegovateljice, razvedene osobe i druge osobe s atipičnim zaposlenjima. Takav sustav Japan je već uspostavio, pa će biti zanimljivo pratiti dostignuća mirovinske reforme u toj zemlji.

Broj 4 "Revije..." na prvome mjestu donosi članak Tiina Mäkinena *Strukturalne zadano-sti, socijalna politika i siromaštvo*. Autor je suradnik u Odjelu za socijalnu politiku Sveučilišta u Turku (Finska). On istražuje siromaštvo u 15 zemalja OECD-a, svrstanih prema tipu socijalne države kojem pripadaju. Autor se, također, bavi posljedicama različitih strukturalnih faktora koji djeluju na siromaštvo i transferi dohodaka. Zanimljiv je nalaz prema kojem je u zemljama sa starijim stanovništvom manje siromašnih, što svjedoči o pozitivnim posljedicama mirovinskih transfera što podižu životnu razinu starih ljudi.

U ovom broju izdajamo članak "*Kvadratura kruga socijalne zaštite*": *Grčka i Španjolska u osamdesetim godinama*, koji su priredili Vic George sa Sveučilišta u Kentu, Petar Stathopoulos sa Instituta za tehnološku izobrazbu u Ateni te Jorge Garceés sa Sveučilišta u Valenciji. U Grčkoj i Španjolskoj početkom osamdesetih godina došle su na vlast lijeve vlade koje su znatno unaprijedile socijalnu državu. Međutim, krajem osamdesetih godina iste su se vlade suočile s imperativom redukcija socijalnih troškova, kao i s neprijateljstvom narastajuće neoliberalne ideologije. Zato je u ovim zemljama zaustavljen razvoj socijalne države, socijalni su troškovi stavljeni pod kontrolu i poduzete su mjere deregulacije tržišta. Autori zaključuju da bi svaka vlada, bila ona lijeva ili desna, u takvim okolnostima bila prisiljena poduzimati slične mjere, odnosno rješavati "kvadraturu kruga socijalne sigurnosti".

Treći prilog u ovom broju na koji želimo upozoriti, odnosi se na socijalne reforme nove britanske laburističke vlade T. Blaira. Naslov mu je "*Rad, sigurnost i mogućnost*": *reforma socijalne sigurnosti u Velikoj Britaniji*, a napisali su ga Mark Hyde, John Dixon i Melanie Joyner, suradnici Odjela za socijalnu politiku i socijalni rad Sveučilišta u Plymouthu. Autori tvrde da su socijalne reforme odgovor Blairove vlade izazovima svjetskog neoliberalizma, kojim se neoliberalizam želi otkloniti politikom "trećeg puta", a inspirirali su je Mean, Layard, Giddens i Field. Ta politika polazi od koncepcije građanskog statusa (*citizenship*), dajući pritom jednaku važnost pravima i obvezama građana, a naročito obvezi rada. Autori smatraju da je takav pristup pogrešan, jer polazi od pretpostavke da siromašni nemaju motiva za rad mada je, u stvari, riječ o nedovoljnoj ponudi rada. "Mi smatramo", pišu autori, "da je prih-

vaćena strategija javne vlasti usmjerena na reformu socijalne zaštite kontradiktorna jer, nastojeći ublažiti siromaštvo, stavlja naglasak na 'obveze' i 'prinude' što može uzrokovati povećanje ekonomskih i socijalnih raskola u društvu."

Iz ovog kratkog pregleda četiriju brojeva "Revije..." moguće je steći osnovni uvid u njevu sadržajnu, pa i ideološku usmjerenost. U središtu pažnje ovog časopisa su sustavi socijalnog osiguranja, posebno mirovinski sustav, te njihova adaptacija na promjene u društvu. Većina autora okupljenih oko časopisa ipak brani postojeći sustav socijalne sigurnosti, zalaže se za njegove postupne promjene i protivni se radikalnim reformama koje vode marketizaciji i privatizaciji socijalnih davanja i usluga. U tom smislu "Revija..." je važna točka intelektualnog otpora neoliberalnim reformama socijalne države, koji prijete njenom opstanku. Stoga smatramo da je veoma korisno pažljivo proučiti rasprave o socijalnim reformama koje se pojavljuju na stranicama "Revije...". Na taj način možemo se opskrbiti dodatnim argumentima, korisnim u tekućim raspravama o reformi mirovinskog i drugih sustava socijalne sigurnosti. To je posebno važno za nas u Hrvatskoj, jer se u raspravama i u praksi socijalne politike vrlo često susrećemo s pojednostavljenim pogledima na načine rješavanja socijalnih pitanja.

Vlado Puljiz

EUROPEAN JOURNAL OF SOCIAL WORK

Godina 2, 1999.

European Journal of Social Work u svojoj drugoj godini izlaženja uspijeva u svojoj svrsi – prezentaciji razvojnih puteva teorije i prakse socijalnog rada u Europi. Kako se između različitih profesionalnih grupa i akademskih disciplina sve više intenzivira kompetitivnost umjesto suradnje, ovaj časopis namjerava ubuduće pridonijeti da se socijalne profesije konkretni-